

משרד המשפטים

הסניגוריה הציבורית מחוז מרכז

22 דצמבר 2014

לכבוד
מר יצחק אהרונוביץ
השר לבטחון פנים
קרית הממשלה מזרח ירושלים
ת.ד. 18182, ירושלים 91181

לכבוד
מר יהודה וינשטיין
היועץ המשפטי לממשלה
משרד המשפטים
רחוב צלאת א-דין 28, ירושלים

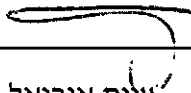
שלום רב,

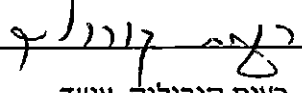
הנדון: דו"ח ביקור רשמי בבית סוהר "נווה תרצה"

ביום 18.09.2014 ערכו הח"מ עו"ד רעות קורוליק ועו"ד עינת אוריאל מהסניגוריה הציבורית מחוז מרכז ביקור רשמי בבית סוהר "נווה תרצה".

מצי"ב דוח הביקור, אליו מצורפת התייחסות שירות בתי הסוהר.

עִינַת אֹרִיאֵל, עו"ד
הסניגוריה הציבורית
מחוז מרכז

עִינַת אֹרִיאֵל, עו"ד
הסניגוריה הציבורית
מחוז מרכז

רעות קורוליק, עו"ד
הסניגוריה הציבורית
מחוז מרכז

העתקים:

ד"ר יואב ספיר, הסניגור הציבורי הארצי

מר רז נזרי, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (פלילי), משרד המשפטים
גבי נעמה פויכטונגר, מנהלת מחלקה (פלילי), מחלקת ייעוץ וחקיקה, משרד המשפטים
מר יואל הדר, היועץ המשפטי למשרד לביטחון פנים
מר דוד כהן, מבקר מערכת בטחון הפנים בפועל
רב גונדר אהרון פרנקו, נציב שירות בתי הסוהר
תגי"ד אהוד לוי, היועץ המשפטי לשירות בתי הסוהר
גני"מ עליזה יעקובי, ראש מחלקת ביקורת בשב"ס
סג"ד שרה פרידמן, מפקדת בית סוהר נווה תרצה

☒ הנרייטה סולד 4, ת"א, ת.ד. 33246 מיקוד 6133201 • 03-6932674 • פקס: 02-6462623

משרד המשפטים

הסניגוריה הציבורית מחוז מרכז

כ"ה תשרי, תשע"ה

19 אוקטובר, 2014

לכבוד
מר יצחק אהרונוביץ
השר לבטחון פנים
קרית הממשלה מזרח ירושלים
ת.ד. 18182, ירושלים 91181

לכבוד
מר יהודה וינשטיין
היועץ המשפטי לממשלה
משרד המשפטים
רחוב צלאח א-דין 28, ירושלים

שלום רב,

דו"ח ביקור רשמי בבית הסוהר "נווה תרצה"

הקדמה

ביום 14.09.18 ערכו הח"מ, עו"ד רעות קורוליק ועו"ד עינת אוריאל יחד עם המתמחה, גבי אימאן עקר, מהסניגוריה הציבורית מחוז מרכז, ביקור רשמי בבית הסוהר "נווה תרצה" (להלן: "בית הסוהר"). הביקור תואם מראש ונערך כחלק מתכנית הביקורים הרשמיים של הסניגוריה הציבורית לשנת 2014. הביקור החל בשיתוף פתיחה עם מפקדת בית הסוהר, סג"ד שרה פרידמן, אשר כללה סקירה אודות בית הסוהר, אוכלוסיית הכלואות ותכניות הטיפול והשיקום הקיימות. בתום השיתוף נערך סיור בבית הסוהר, בליווי סג"ד פרידמן ומפקדי האגפים. בסיום הביקור נערכה שיתוף סיכום, אשר במסגרתה העלו הח"מ את הליקויים המרכזיים שנמצאו וסג"ד פרידמן מסרה את התייחסותה לכך.

בפתח הדברים נבקש להודות למפקדת בית הסוהר, סג"ד שרה פרידמן על יחסה האדיב, הכנסת האורחים החמה ושיתוף הפעולה המלא אשר לו זכינו במהלך הביקור.

מבוא

בית סוהר "נווה תרצה" הינו כיום בית הסוהר היחיד בארץ המיועד לנשים. כתוצאה מכך, האוכלוסייה השוהה בבית הסוהר הינה מגוונת ביותר וכוללת: עצורות לימים, עצורות עד להחלטה אחרת ועצורות עד לתום ההליכים. עוד שוהות בבית הסוהר אסירות שפוטות, קטינות ובגירות, לרבות נשים בהריון וכן אימהות, אשר ילדיהם שוהים עמן בבית הסוהר (לכל המאוחר, עד לגיל שנתיים) (לשם הנוחות, במסגרת דוח זה יקראו כולן "האסירות").

✉ הנרייטה סולד 4, ת"א, ת.ד. 33246 מיקוד 6133201 • 03-6932647 • פקס: 02-6462623

קיומו של מתקן כליאה אחד לנשים בלבד מוביל בנוסף אף לכך, כי בבית הסוהר שוהות יחדיו אסירות אשר זהו להן מאסרן (או מעצרן) הראשון, אסירות שאין זה מאסרן הראשון, אסירות השפוטות למאסרים קצרים ואסירות השפוטות למאסרים ממושכים. זאת ועוד, המתקן נדרש לתת מענה לאסירות הסובלות מבעיות פסיכיאטריות, אסירות בעלות בעיות התמכרות, אסירות עם בעיות אלימות, אסירות בעלות נכויות פיזיות וכיוצא באלה.

האוכלוסייה המגוונת של האסירות וקיומו של מתקן אחד ויחיד בארץ המיועד לנשים מחייבים את בית הסוהר לתת מענה לכלל האסירות אשר ישנן בישראל ולפעול למציאת פתרונות הולמים לצרכים השונים המתעוררים כתוצאה מהאוכלוסייה המגוונת המוחזקת בבית הסוהר. מדובר במורכבות שאינה פשוטה כלל וכלל.

חשוב להדגיש, כי סוגיות רבות העולות במסגרת מאסרן של נשים אין להם אח ורע במסגרת מאסרם של גברים. כך לדוגמא, על בית הסוהר לתת מענה לנשים הנמצאות בהריון, לתת מענה לנשים אשר יולדות תוך כדי המאסר, נשים המגיעות לבית הסוהר עם ילדם שזה עתה נולד, נשים שהינן אימהות עם הסדרי ראייה קפדניים לילדים ועוד. במצב דברים זה, על בית הסוהר לתת מענה לא רק לאסירה השוהה בחזקתו, אלא גם לילדיה, בין אם הם שוהים בבית הסוהר עימה ובין אם הם מגיעים אליה לביקורים באופן קבוע.

כבר בפתח הדברים ראוי לציין, כי במהלך ביקורנו התרשמנו לחיוב מכך שסגל בית הסוהר ובפרט מנהלת בית הסוהר, עושים כל שלאל ידם כדי להתמודד עם אוכלוסיית הנשים המגוונת והסוגיות הייחודיות, אשר מתעוררות במסגרת מאסרן. עם זאת, ברי כי ישנן סוגיות הדורשות התערבות חיצונית של אנשי מקצוע מתאימים, כפי שהדברים באים לידי ביטוי בכל הנוגע לטיפול אוכלוסיית הגברים הכלואים (כך למשל: טיפול בחולי נפש, טיפול בחולים כרוניים וכד'). למרבה הצער, נדרש סגל בית הסוהר להתמודד עם סוגיות שאינן בתחום מומחיותו ובהסמכתו. הח"מ סבורות, כי יש מקום לשוב ולבחון מציאת פתרונות הולמים לנשים הנזקקות לטיפול מיוחד במסגרת המיועדת לכך ובטיפול סגל מוסמך (בדומה למר"ש ומב"ן).

שיחת פתיחה עם מפקדת בית הסוהר, סג"ד שרה פרידמן

בפתח הביקור נערכה שיחת פתיחה עם מפקדת בית הסוהר, סג"ד שרה פרידמן. חשוב להדגיש, כי בעת ביקורנו היה בית הסוהר במצב חירום בשל ספירה לא תקינה של הכלואות. משכך, כל האגפים בבית הסוהר היו סגורים והתנועה בהם הוגבלה, בניגוד למצבם הרגיל.

בתחילת השיחה עמדה מפקדת בית הסוהר על הסוגיות הייחודיות, אשר עולות במסגרת מאסרן של נשים ועל הקושי ליתן מענה ראוי לכל נושא ונושא המתעורר באוכלוסיית הכלואות, בשל קיומו של בית סוהר אחד בלבד המיועד לנשים.

עוד נמסר, כי עתיד להיבנות בית סוהר חדש לנשים, אשר יתן מענה לבעיות רבות הקיימות כיום, הן באשר למבנה העתיק, הצפוף והמיושן והן לגבי הצורך להפריד אוכלוסיית שונות

✉ הנרייטה סולד 4, ת"א, ת.ד. 33246 מיקוד 6133201 • 03-6932647 • פקס: 02-6462623

בהתאם לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו-1996 (להלן: "חוק המעצרים"); פקודת בתי הסוהר (נוסח חדש), תשל"ב-1971 (להלן: "פקודת בתי הסוהר"); וכן פקודת הנציבות.

תקן הכליאה של בית הסוהר עומד כיום על 236 אסירות. בעת הביקור שהו בו 198 אסירות. מפקדת בית הסוהר סקרה בפנינו את האגפים הקיימים בבית הסוהר, אשר חלקם הינם אגפים **ייעודיים** המותאמים לאוכלוסיות הייחודיות המוחזקות בו, ובכלל זה אגפים לאסירות המשתלבות בבית הסוהר; אגף טיפולי לגמילה מסמים; אגף שיקום לאסירות מתקדמות; אגף הפרדה ובידוד; אגף קטינות; אגף "סביון" שהינו אגף המיועד לאסירות נקיות מסמים ועוד. בנוסף לכך, ישנם אגפים לאסירות שאינן מתאימות לקריטריונים של האגפים הייחודיים. בנוסף, קיים בבית הסוהר משפחתון המיועד לילדים השוהים במתקן יחד עם אימהותיהם וכן מיועד לביקורי ילדים שאינם מתגוררים בין כתלי בית הסוהר.

בשיחת הפתיחה עלו מספר נושאים, כדלקמן:

החזקת אסירות שפוטות ואסירות עצורות יחדיו – מאחר ובית סוהר נווה תרצה הינו בית הסוהר היחיד המיועד לנשים, עליו לקלוט לא רק את אוכלוסיית הנשים אשר שפוטות זה מכבר למאסרים, אלא אף נשים אשר טרם נגזר דינן ובכלל זאת עצורות עד החלטה אחרת, עצורות עד תום ההליכים ואף נשים אשר נמצאות בסטטוס של "מעצר ימים".

הוראות החוק קובעות כי יש להפריד בין אוכלוסיית העצורים לבין אוכלוסיית האסירים השפוטים; כך לדוגמא, סעיף 8(א) לחוק המעצרים, סעיף 10(ב)1 לפקודת בתי הסוהר, וכן פקודת נציבות מס' 03.01.00 "כללי הפעלת בתי סוהר לאסירים פליליים". **יחד עם זאת, בבית סוהר נווה תרצה לא קיימת הפרדה מעין זו.**

לדברי סג"ד פרידמן, מאז העברת האחריות על החזקתם של עצורים ממשטרת ישראל לשב"ס, כלל האסירות הנמצאות בסטטוס של "עצורות" מגיעות כמעט כולן לבית הסוהר, כך שנוצר מצב שעל בית הסוהר לאכלס עצורות ימים, עצורות עד החלטה אחרת ועצורות עד תום ההליכים. במסגרת ניסיון להתמודד עם דרישות החוק, הוטב תא באגף משתלבים ב' המיועד לעצורות ימים בלבד. בתא הותקנו מצלמות זאת לאור החשש מפני ניסיונות לפגיעה עצמית בקרב העצורות.

יחד עם זאת, לאור מבנה בית הסוהר אשר נבנה בשנת 1968 ומספר האגפים המצומצם בו, לא ניתן היה ליעד אגף נפרד לאוכלוסיית העצורות עד החלטה אחרת ועצורות עד תום ההליכים ועל כן, אלו שוהות יחד עם אסירות שפוטות. סג"ד פרידמן ציינה בפנינו כי בבית הסוהר העתידי תהיה הפרדה מוחלטת בין אסירות שפוטות לעצורות.

קטינות – כאמור לעיל, בית סוהר נווה תרצה מאכלס אסירות בגירות וקטינות. סג"ד פרידמן תיארה בפנינו את האגף החדש של בית הסוהר, אשר נבנה במטרה לאכלס בו קטינות בלבד וליצור הפרדה כנדרש לפי חוק. עם זאת, קיימים קשיים אחרים העולים ממאסרם של קטינות בבית סוהר נווה תרצה: ראשית, אמנם קיים אגף ייעודי לקטינות, ברם, ישנם מקרים רבים, כפי שעלה בביקורנו, בהם מספר הקטינות המוחזק באגף הינו נמוך במיוחד ומכאן שוהה באגף קטינה אחת בלבד. כתוצאה מכך, מתעורר קושי לפיו מתח, קיימת חובה להחזיק קטינים בהפרדה מבגירים

✉ הנרייטה סולד 4, ת"א, ת.ד. 33246 מיקוד 6133201 • 03-6932647 • פקס: 02-6462623

לפי חוק, אך מאידך, שהות של קטינה לבדה בתא (ובכלל באגף) הינה קשה במיוחד ולמעשה מדובר בהחזקת הקטינה בתנאי הפרדה, אף שאין כל עילה לכך. לדברי סג"ד פרידמן, במקרים מסוג זה וכאשר נראה כי טובת הקטינה מצדיקה אחזקתה בתא עם אסירות בגירות, מוגשת לבית המשפט ביוזמת בא כוחה של הקטינה או ביוזמת בית הסוהר עצמו, בקשה להורות על שילובה של הקטינה עם בגירות. עת ביקורנו, ציינה מפקדת בית הסוהר, כי אגף הקטינות איננו מאוכלס כלל. במועד ביקורנו לא שהו קטינות בבית הסוהר.

אסירות הסובלות מבעיות פסיכיאטריות - סג"ד פרידמן ציינה בפנינו, כי חלק ניכר מהאסירות סובלות מבעיות נפשיות בחומרה משתנה. לדברי סג"ד פרידמן, **ישנה בעייתיות קשה במתן מענה לאסירות הנמצאות במצב נפשי חמור**. בעבר, ניתן היה להעביר אסירות אלו לתא ייעודי במב"ן ושם הן היו מתאשפזות ומקבלות טיפול המותאם לצורכיהן, בדומה לאסירים גברים המאושפזים שם בשל מצבם הנפשי. אולם כיום, אין אפשרות לאשפז במב"ן אסירות. סג"ד פרידמן ציינה, כי הפתרון הרצוי הינו הקצאת חדר במב"ן לטובת אסירות במצב פסיכיאטרי חמור הנדרשות לאשפוז ולטיפול אינטנסיבי. יודגש, כי במקרים בהם לא נמצא מענה מתאים נאלצים לשלבן באגף ההפרדה, דבר אשר ידוע שעשוי להחמיר את מצבן הנפשי.

אסירות שהינן אימהות וילדיהם - סג"ד פרידמן ציינה, כי כמעט כל האסירות הינן אימהות לילדים רכים בשנים. תינוקות עד גיל שנתיים, ובכללם כאלה שנולדו כשהאם שהתה במאסר, יכולים להישאר, במקרים המתאימים, עם אימם בבית הסוהר. עם הגיעם לגיל שנתיים, התינוקות ששהו בבית הסוהר נלקחים מאמן ומועברים למסגרת מתאימה מחוץ למתקן. נכון ליום הביקור שהתה בבית הסוהר תינוקת אחת בלבד, אשר מלאו לה כשנתיים ונמצאת בתהליכים לקראת העברתה למסגרת מתאימה מחוץ לכותלי בית הסוהר. עוד נמסר, כי הוקם בבית הסוהר חדר תינוקות חדיש אשר נועד לשמש את האימהות ולהעניק להן ולתינוקות תחושה נעימה וחמה.

זאת ועוד, אסירות רבות נאלצות להתמודד עם קשיים הכרוכים בהוצאת ילדיהן למסגרת חוץ ביתית עם כליאתן, זאת ברמה הטכנית וכן מורכב מכך, אף ברמה הנפשית. בית הסוהר ערוך לטיפולים אלו ומסייע הן ביצירת קשר עם הילדים בתיאום עם משרד הרווחה והן בהכשרות שונות לאימהות, דוגמת קורס "אימהות מרחוק". לדברי סג"ד פרידמן, פרידת האימהות מילדיהן הוא אחד הגורמים הבולטים להתדרדרות במצבן הנפשי של אסירות רבות. בית הסוהר מספק מסגרות תומכות, לרבות סדנאות טיפול העוסקות בנושא זה, כגון - "אימהות וילדיהן" וקורסים של מכון "אדלר".

קבוצת אמהות וילדיהן הינה פרויקט המטפל באם, בילד וכן בגורם המלווה והמטפל בילד בתקופת מאסרה של האם. הטיפול כולל מפגשים למספר שעות בין האם לילד, טיפול קבוצתי לאם, טיפול קבוצתי לגורם המלווה ועוד.

ביקורים בימי שבת - עקב תלונות אשר הגיעו למשרדי הסנגוריה ביררנו מול סג"ד פרידמן מדוע לא מתאפשרים ביקורי משפחות בשבת. סג"ד פרידמן הבהירה, כי מדובר בשינוי מערכתי הנוגע לכלל בתי הסוהר ואין לה כל הסבר לכך.

טיפול שיקום חינוך ותעסוקה - סג"ד פרידמן ציינה, כי הראייה שלה בניהולו של בית הסוהר איננה ראייה ביטחונית גרידא ועל כן, היא משקיעה מחשבה רבה בכל הנוגע לטיפול ושיקום האסירות. לדברי סג"ד פרידמן, כל אסירה המגיעה לנווה תרצה עוברת ועדת מיון וקבלה הבונה עבורה תכנית מקיפה הכוללת שילובה במסגרת חינוך, תעסוקה וטיפול.

לדברי סג"ד פרידמן, כמעט כל האסירות לרבות העצורות מועסקות במרכז היצרני או כאסירות חוליה, זאת מלבד אסירות חולות או אסירות הנמצאות באגף ההפרדה מטעמי ביטחון.

בבית הסוהר פועלות קבוצות טיפוליות רבות ומגוונות, כגון: טיפול באמצעות בעלי חיים, טיפול בהתמכרויות, טיפול ממוקד בנושא מרמה, טיפול באלימות ועוד. לדברי סג"ד פרידמן, לאור העלייה במספר האסירות המרצות עונשי מאסר בגין עבירות אלימות ומרמה, נפתחו לאחרונה שתי תוכניות לטיפול באלימות ולטיפול במרמה באגף הטיפול. כמו כן, קיימות בבית הסוהר הכשרות מקצועיות מגוונות, המאפשרות לאסירות לרכוש מקצוע, בו יוכלו להשתלב לאחר המאסר, כגון: איפור מקצועי, בניית ציפורניים, שזירת פרחים, תפירה, קורס סייעות ועוד. בנוסף מתקיים במסגרת בית הסוהר קורס תומכות, אשר מכשיר את אותן נשים לשמש כתומכות במערך הסיעוד ומקנה להן תעודת מקצוע. במהלך המאסר אותן תומכות מעניקות סיוע ותמיכה לאסירות במצוקה ולאסירות חדשות.

תופשות - סג"ד פרידמן ציינה בפנינו, כי נכון לעת הזו 24 אסירות בלבד משולבות בסבב חופשות. הסיבה לכך, היא כי יש להשלים הליך טיפולי משמעותי טרם תתאפשר יציאה לחופשה.

מרכז חינוך - בבית הסוהר פועל מרכז חינוך אשר בשעות היום משמש לפעילות לימודית, החל מלימודי קרוא וכתוב וכלה בהשלמת בגרויות. בשעות אחר הצהריים - ערב מתפקד כמרכז קהילתי, במסגרתו נערכות פעילויות חינוך וחוגים, כגון חוגי ספורט, כיתת מחשבים וסדנאות שונות של מכון "אדלר".

בבית הסוהר מתקיים פרויקט תיאטרון, אשר בסופו מעלות האסירות המשתתפות הצגה הנוגעת לחייהן ולהתמודדות שלהן עם המאסר.

פינת חי - האסירות זוכות לטיפול ייחודי באמצעות בעלי חיים המסייע בהקניית כישורים שונים לאסירות. סג"ד פרידמן ציינה כי כמעט 100 אסירות נוטלות חלק בטיפול בבעלי חיים המועבר ע"י גורמי מקצוע מוסמכים.

פרויקטים עתידיים - במסגרת השיחה הוצגו בפנינו פרויקטים עתידיים שונים, לרבות פרויקט המלווה אסירות לאחר שחרורן, קורס מקצועי של תפירה מתקדמת בחסות מכללה לעיצוב אופנה ועוד. מדובר ביוזמה מבורכת ונראה כי ישנה חשיבה מתמדת כיצד בית הסוהר יהווה לא רק מסגרת שמטרתה ענישה והרחקת האסירות מהחברה, אלא גם נקודת מפנה בחייהן ושיקומן של אוכלוסייה זו.

סיוור בבית הסוהר, סקירה וממצאים

במסגרת הביקור סיירו באגף ההפרדה והבידוד, אגף משתלבים אי' וכן נכנסו לתא המיועד לעצורות ימים באגף משתלבים ב'. אל הסיור באגפים התלוותה אלינו סג"ד פרידמן וכן מפקדי האגפים השונים בהתאמה.

התרשמותנו באופן כללי, כי תנאי המחיה של האסירות מבחינת התנאים הפיזיים סבירים, אך לא יותר מכך, זאת לאור העובדה שבית הסוהר שוכן במבנה ישן מתקופת המנדט הבריטי, אשר התנאים שיוכל לספק ליושביו אינם טובים בלשון המעטה.

יתרה מזו, אגף ההפרדה והבידוד בלט לרעה בתנאיו הקשים. התאים נמצאו במצב של הזנחה, לכלוך, שורצים מזיקים וכיוצא בזה. תנאי הכליאה ברוב התאים שנצפו הינם קשים, לא ראויים ואינם עומדים בהוראות פקודת בתי הסוהר.

יתכן ומצב התאים נובע אף מאופיין המיוחד של האסירות המוחזקות שם וחוסר יכולתן לתחזק את מקום המצאם, כך שתא המעצר יהיה נקי ואסתטי.

כמו כן, חלק מהתאים באגף משמשים להחזקה של אסירות שמפאת מאפייני אישיותן ומצבן הרפואי קיים קושי להחזיקן בתאים רגילים עם אסירות נוספות. פרקטיקה זו מעוררת קושי שכן מדובר באסירות שלא מתקיימת לגביהן עילה חוקית להחזקה בהפרדה ובידוד, ומכאן, שגם אין הצדקה להחזיקן באגף שבמהותו מותאם למטרות אלו.

אגף הפרדה ובידוד

אגף ההפרדה נועד להחזקת אסירות אשר ישנה הצדקה חוקית להחזיקן בהפרדה או בבידוד למטרות ענישה. עם זאת, בפועל מוחזקות בו גם אסירות שלא עונות לתנאים אלו, וזאת בשל סיבות אחרות, כגון היעדר יכולת להשתלב באגפים הרגילים, אסירות הסובלות מבעיות פסיכיאטריות קשות ודורשות השגחה, אסירות הסובלות מבעיות רפואיות ועוד. הואיל ואסירות אלו אינן עומדות בתנאי החזקה וההפרדה הקבועים בפקודה, מנוגדת החזקתם להוראות הפקודה והחוק.

ראוי לציין בהקשר זה כי בסעיף 19א לפקודת בתי הסוהר מוגדר אסיר הפרדה כדלקמן:

"אסיר בהפרדה - אסיר המוחזק בנפרד מכלל האסירים באחד מאלה -

(1) בתא כשהוא לבדו;

(2) בתא עם אסיר או אסירים אחרים, שגם לגביהם יש צורך בהחזקתם בהפרדה;"

מהאמור לעיל ברור כי כל עוד מצויה אסירה בתא כשהיא לבדה - הרי היא נמצאת בהפרדה בין אם היא מוגדרת כאסירה בהפרדה או לאו ע"י הגורמים השונים ובין אם מדובר בתא הנקרא "תא הפרדה" או בתא הנקרא "תא השגחה".

מצאנו כי התנאים הקיימים באגף ההפרדה ובפרט מצבם של התאים בהם שוהות האסירות הינו בלתי מתקבל על הדעת, פוגע באופן אנוש בזכויותיהן של האסירות ובראשן זכותן לכבוד ולתנאי מחיה מינימליים. לטעמנו, כפי שיודגש בהרחבה בהמשך, אין מקום להמשך החזקתן של אסירות באגף זה ויש לסגור אותו לאלתר ולשפצו באופן מידי.

אל הביקור באגף ההפרדה התלוותה אלינו רס"ר קרן עבודי, מפקדת האגף. בפתח הביקור נערכה סקירה באשר לאסירות המוחזקות עתה באגף. באגף ההפרדה ישנם 10 תאים. בעת הביקור שהו באגף 8 אסירות, **כאשר רק שתיים מהן הוגדרו כאסירות הפרדה** והחזקתן שם תואמת את הוראות החוק. יתר האסירות היו, כדלקמן: 2 אסירות טרנסגינדריות, אסירה המצויה תחת השגחה פסיכיאטרית צמודה מחשש לביטחונה, אסירה אחת תחת השגחה רפואית ומספר אסירות נוספות השוהות באגף בשל קשיי השתלבות והתנהגות באגפים הרגילים. ברי, כי מרבית האסירות השוהות באגף זה אינן מיועדות לו ועל שירות בתי הסוהר להימנע מהחזקת אסירות בתנאי הפרדה, כאשר לא קיימת כל סמכות חוקית להחזיקן באופן זה. יצוין, כי בעת הביקור נעשו עבודות צביעה ותיקונים למבנה באגף.

חצר האגף: חצר האגף ממוקמת בכניסת האגף, מוארת ומקורה. האסירות באגף זוכות לשעת טיול אחת ביום. החצר אינה מאובזרת כלל ברמה הבסיסית ביותר (למשל ברוז מים, מתקני ספורט וכדו'). ישנו ספסל אחד המיועד לישיבה.

בעת הביקור רצפת החצר הייתה רטובה. ברי, כי מדובר במפגע בטיחותי וכן תברואתי. סג"ד פרידמן ציינה בפנינו, כי המדובר במים שטפטפו מאחד המזגנים וניסתה למצוא פתרון לדבר. בנוסף, הבחנו כי החצר מוקפת בלוחות ברזל במקום רשתות רגילות וכשהעלנו את תמיהתנו בפני סג"ד פרידמן, היא הסבירה לנו כי היות וקרו כמה ניסיונות התאבדות בחצר, הסגל מצא לנכון לתחליף את הרשתות בלוחות ברזל ללא חורים וזאת על מנת להפוך את החצר ליותר בטיחותית. בכניסה לאגף קיים לוח מודעות וכן שלט אשר מפרט את זכויותיהן וחובותיהן של האסירות ב- 3 שפות.

להלן התרשמותנו מהתאים אליהם נכנסנו:

תא 7 - התא קטן בצורה חריגה - גודלו 1.8×3 מ"ר בלבד, לרבות שירותים ומקלחת. יצוין, כי גודל התא אינו עומד בתקנות בתי הסוהר (תנאי מאסר), תש"ע-2010 (להלן: **התקנות**) אשר קובעות בין היתר בסעיף 2:

"(ח) **השטח הממוצע לאסיר בתא לא יפחת מארבעה וחצי מטרים רבועים; הישוב השטח האמור יהיה לפי השטח שבין קירות התא, לרבות שטח השירותים, הכיור והמקלחת, ככל שישנה מקלחת בתא, ומחולק במספר המיטות שבתא.**"

התא כולל מיטת ברזל ועליה מזרון דק ללא סדינים. השירותים והמקלחת מופרדים באמצעות דלת מהתא, אין ראש מקלחת ומים זורמים דרך חור בקיר. יצוין, כי האסירה ששהתה בתא טענה, כי היא לא מצליחה לפתוח את ברז המקלחת. בהמשך לכך, במאמץ ניכר הצליח אסיר עבודה ששהה באגף לפתוח את ברז המים. עם כניסתנו לתא חשנו תחושת מחנק עזה וצחנה ונראה, כי התא לא עבר ניקיון תקופה ממושכת. הרצפה והקירות היו מלוכלכים מאד ואשפה הייתה מפוזרת בכל מקום. יתרה מזו, הקירות באזור המקלחת היו מכוסים בחלודה והרצפה מלאת עובש. בחדר ישנו חלון אחד קטן אשר נמצא מעל המקלחת. לאור מיקומו בקושי נכנס אור יום לתוך התא, דבר שמעצים את תחושת המחנק אשר שררה בחדר. בעת הביקור שהתה בתא אסירה תחת השגחה רפואית, אשר הוחזקה בהפרדה מחשש כי תדביק אסירות אחרות במחלתה. נטען, כי היא סובלת מכינים וכן מסקביאס.

✉ **הנרייטה סולד 4, ת"א, ת.ד. 33246 מיקוד 6133201 • 03-6932647 פקס: 02-6462623**

בשיתוף עם האסירה נמסר, כי הועברה לתא ללא כל ציוד ולא סופק לה ציוד מטעם בית הסוהר, לרבות מגבות, בגדים חלופיים וכד'. האסירה התלוננה שלא הצליחה לפתוח את הברז ואינה יכולה להתקלח, זאת כאשר מדובר במי שנמצאת בהפרדה בפועל בשל מצבה הגופני המצריך שמירה על היגיינה וטיפול. האסירה התלוננה על מחסור באספקת הטיפול הרפואי לו היא זקוקה. בנוסף, התלוננה על כמות האוכל המועטה ועל טיבו.

בהמשך לכך, כששאלנו את סגל האגף מדוע הם לא מספקים לאסירה מגבות ומדוע החדר במצב תברואתי קשה, נמסר לנו כי האסירה איננה מעוניינת להתרחץ ולכן לא ניתנה לה מגבת, חלף מתן ציוד מראש לכל אסירה ואסירה המגיעה לאגף. באשר לנושא הסדינים – לא ניתן כל הסבר מניח את הדעת לכך שלא חולקו סדינים על אף שהיו בנמצא לחלוקה לאסירות בידי הסגל. באשר לנושא הניקיון נמסר, כי לאגף ישנה עובדת ניקיון, אשר מגיעה מידי יום ומנקה את החדרים, אך היות ובית הסוהר היה תחת מצב חירום, כל האגפים היו סגורים. נאמר, כי מדובר בכלל שנוצר במהלך הלילה, אם כי הדבר אינו נראה סביר. ברי, כי החזקתה של אסירה חולה שצריכה טיפול רפואי דחוף בתנאים אלו הינה החזקה בתנאים פסולים אשר פוגעים באופן אנוש בזכותו של האדם לחיות בכבוד.

יצוין, היות והאסירה התלוננה על הטיפול הרפואי שקיבלה, ביקשנו לבדוק על ידי מי נבדקה האסירה ומה ניתן לה כתרופה למחלתה. הסגל הציג בפנינו את המסמכים הרפואיים בעניינה של האסירה, הבחנו כי האסירה לא נבדקה על ידי רופאת בית הסוהר אלא על ידי חובש, לא הצלחנו להבין אם היא נפגשה עם הרופאה או האם הרופאה היא זו שאישרה את הטיפולים שהיא מקבלת ובנוסף לא הצלחנו להבין ממה סובלת האסירה מהמסמכים הללו. סגל האגף הסביר לנו כי היות וקיימת סודיות רפואית, דברים אלה לא מופיעים בתיקיה האישי של האסירה באגף.

תא 10 - דומה בגודלו ובצורתו לתא 7 ומכאן אינו עונה על האמור בתקנות בדבר דרישות גודל התא. האסירה ששהתה מסוגלת כאסירת הפרדה. בכניסתנו לתא הסתבר, כי האסירה כבולה בידיה. לעניין זה, מסרה סג"ד פרידמן, כי כבילת האסירות כעת הינה הכרחית היות ונעשו בדיקות סורגים עת ביקורנו באגף וההנחיות מחייבות לכבול אסירות הפרדה עת נפתחת דלת התא. בתא מיטת קומתיים, מזרון דק ללא סדין או שמיכה. השירותים והמקלחת מופרדים מהתא באמצעות דלת. יצוין כי גם בתא זה, ברז המקלחת לא היה במצב תקין ועל כן האסירה התלוננה כי אין באפשרותה להתקלח. האסירה התלוננה על איכות המזון ובפרט על כך שהלחם יבש במיוחד. בנוסף טענה שלא מספקים חומרי ניקיון ומגבות.

האסירה מסרה, כי אינה מעוניינת לפגוש את העובדת הסוציאלית, היות וגם כאשר היא מגיעה לתא – היא משוחחת עמה מבעד לדלת התא והיא מרגישה שאין בכך כל טעם.

תא 3 - תא המוגדר כתא השגחה/פיקוח בשל מיקומו מול חדר הבקרה וכן בשל המצלמות הקיימות בתא. התא נועד להחזקתן של אסירות לגביהן קיים חשש לפגיעה עצמית. בתא מיטת ברזל עליה מזרון דק ללא סדין, שירותים, מקלחת וכיור. המקלחת והשירותים בנויים כך שניתן לראות שהאסירה שוהה במקלחת, אך על אף זאת המבנה מאפשר פרטיות וחלקי הגוף המוצנעים מוסתרים מפני המצלמות. האסירה שהתה בתא מזה כשבוע, נתונה בהשגחה בשל נטיות אובדניות. האסירה התלוננה על מחסור באוויר ותחושת מחנק ואכן התרשמנו כי המצב כמתואר. נמסר, כי אין אפשרות להכניס מאורר לתא היות ולאסירה ישנן נטיות אובדניות וקיים חשש

שתשתמש במאוורר כדי לפגוע בעצמה. לדברי סג"ד פרידמן, האסירה נבדקת על ידי פסיכיאטר באופן משתנה - אחת לשבוע ולעיתים אחת לשבועיים.

תא 4- תא שגודלו 4 X 6. התא מיועד ל- 4 אסירות, כאשר ביום הביקור שהו בו 2 אסירות. בתא שתי מיטות קומתיים מברזל עליהן מזרנים דקים ללא סדינים. בתא נדף ריח לא נעים. נמסר לנו על ידי אחת האסירות, כי התא נצבע יום לפני הביקור. אחת האסירות ציינה לטובה את היחס האדיב שמפגינות סוהרות האגף כלפיה. יצוין, כי כפי שתואר לעיל, חלון קיים בתא בחדר המקלחת וכתוצאה מכך לא נכנס אור יום לתא.

כבילה:

נמסר על ידי אחת האסירות, כי הייתה כבולה למיטתה מספר פעמים בתקופה בה היא שוטה באגף, כבילה מלאה של ידיים ורגליים למיטה.

ביקשנו לראות את יומן הכבילות, אשר אמור לתעד כל כבילה המבוצעת באגף. נמסר, כי אין יומן כבילה המרכז את המידע, אלא נעשה שימוש בטפסים המתויקים בתיק האסירה. זאת ועוד, יתר המידע אמור להימצא ביומן הכללי בו נרשמת כל פעולה המתבצעת במשך היום והלילה. ערכנו בדיקה בתיקיות של שתי אסירות ששהו באגף עת הביקור. **עולה, כי תיעוד הכבילות אינה מתבצע בצורה תקינה ומלאה. פרטים בסיסיים, לרבות משך הכבילה, הגורם המאשר, הפסקות יזומות של הכבילה לצרכים בסיסיים של האסירה - כל אלו אינם מלאים כנדרש.** בשל העובדה כי הנתונים לא היו מרוכזים כראוי, נאלצנו לבדוק ביומן הכניסה של האגף באופן דקדקני את כל אשר התרחש בעניינן של האסירות החל ממועד הכבילה ועד מועד שחרורן מהכבילה. גם לאחר בדיקה דווקנית הפרטים המלאים לא היו ברורים. סגל האגף מסר לנו כי אישורי הכבילה החתומים ע"י הגורם המאשר נמצאים בתיק האישי של כל אסירה ואסירה.

בהיעדר ריכוז הנתונים קיים קושי לעקוב אחר תקינות הפעולות שנקטו בהקשר זה. על פניו, בבדיקה עלו נתונים מטרידים. כך למשל, האסירה אשר שהתה בתא מס' 10 נכבלה למיטה במספר הזדמנויות (ביום 20.8.14, ביום 31.8.14 וביום 1.9.14), כאשר נכתב כי הסיבה לכבילתה הייתה בשל הפרת סדר ומשמעת והתנהגות שלילית. אסירה נוספת נכבלה למיטה בנסיבות דומות. עולה החשש, כי נעשה שימוש בכבילה כאמצעי ענישה כדבר שבשגרה ובניגוד להוראות החוק, כאשר ישנן סנקציות אחרות המיועדות להתמודדות עם התנהגות שלילית.

מפקדת בית הסוהר מסרה כי כל הנתונים החסרים שלא הצלחנו לאתר נמצאים בתיקים האישיים של כל אסירה. עם זאת, מסרה כי תהיה הקפדה יתרה מעתה על השלמת הנתונים הנדרשים כראוי, הן בתיקיות האישיות והן ביומנים.

סיכום תנאי המאסר באגף הפרדה

כפי שצוין בפתח הדברים, התנאים הפיזיים הקיימים באגף הפרדה הינם בלתי ראויים ומובילים לפגיעה אנושה בזכויותיהם החוקתיות של האסירות. אם בכך לא די, החזקתן של מרבית האסירות באגף (כאמור לעיל מלבד שתי אסירות), נעשית שלא על פי הוראות החוק והפקודה ומבלי שמופעלים בעניינם מנגנוני הפיקוח המוסדרים בחוק, הן של שירות בתי הסוהר והן של בתי המשפט.

לא זו אף זו, חמורה עוד יותר העובדה כי לא מעט אסירות המוחזקות באגף סובלות מבעיות פסיכיאטריות ומוחזקות בו בשל מצבן הנפשי. החזקת אסירות אלו בהפרדה מוחלטת ובתנאי

מחיייה מחפירים תחת העברתם למסגרת הולמת באגף ייעודי בה יזכו לטיפול נפשי והשגחה ראויה, הנה פסולה ומהווה פגיעה נוספת בזכותן הבסיסית של האסירות לכבוד. יש בתנאי מאסר אלו בכדי להחמיר את מצבם הנפשי הקשה ממילא. ראוי לציין בהקשר זה, כי אף בפקודות הנציבות מסי' 04.54.01 "מניעת אובדנות- טיפול והשגחה" נקבע כי עצורים הסובלים מבעיות נפשיות ומוגדרים אסירי השגחה רמה א', לא יוחזקו בתא לבדם.

עוד ראוי לציין, כי האסירות באגף אינן זוכות לפעילויות ושוהות לבדן ללא כל אינטראקציה חברתית, חינוך או תעסוקה. עוד מצאנו כי לאסירות השוהות באגף ההפרדה לא ניתן טיפול סוציאלי מספק וראוי.

באשר לאופן השימוש בכבילה, לטעמנו יש מקום לעשות שימוש באמצעי זה במקרים נדירים וחריגים בלבד, לבטח כאשר האסירה כבר שוהה בהפרדה וממילא נפגעות זכויותיה באופן אנוש. דברים אלו אמורים ביתר שאת כאשר מצאנו כי לא נעשתה הקפדה על תיעוד הכבילה, מועדי הכבילה וניהול יומני הכבילה, כפי שמחויב לעשות בהתאם להוראות הפקודה והדבר אינו תקין בלשון המעטה.

אגף משתלבים א'

באגף זה 15 תאים ושוהות בו אסירות, אשר בעברן התמכרות כלשהי והן לא עברו טיפול משמעותי לגמילה. עת הביקור שהו באגף 55 אסירות. אגף א' מנוהל ע"י רב כלאי נלאן בוקובזה. חצר האגף גדולה ומרווחת, ללא כסאות או ספסלים. ישנם שני מכשירי כושר לרווחתן של האסירות.

בכניסה לאגף קיים מרחב בו 6 טלפונים ציבוריים. באגף תלויים שלטים המפרטים את זכויותיהן וחובותיהן של האסירות ב-4 שפות (עברית, ערבית, אמהרית ורוסית), שלטי מידע והתקשרות של הסניגוריה הציבורית, מספרי טלפון של גופים שונים לשימוש האסירות. עוד באגף פינת עישון מסודרת, ספריה שהכילה ספרי תפילה, שולחנות וכסאות.

במרחב 2 מקררים, פלטה חשמלית לבישול, 3 מזגנים, מאוורר ומתקן למים קרים. סג"ד פרידמן ציינה, כי האסירות אינן רשאיות לבשל בחדרים.

באגף ישנם חתולים רבים וברי, כי המצב אינו הגייני בעליל.

יצוין, כי על לוח המודעות שהוצב במרחב הבחנו בהנחיה שעניינה הפסקת השימוש במכונות כביסה ובמייבשים בימי שבת.

בחלקו הקיצוני של האגף נמצא מתחם המופרד מיתר התאים, ובו שוהות אסירות התומכות באסירות חלשות. המתחם כולל שני תאים (תאים מסי' 15 ו' 16) ומטבחון. מדובר באסירות אשר מתאימות לשהות באגף "סביון" (אגף נקי מסמים), אך מתוקף ההכשרה שעברו – הן שוהות באגף זה כדי לסייע לאסירות המשתלבות בבית הסוהר.

המדובר במתחם נקי במיוחד ומסודר. התאים מאובזרים בטלוויזיה, מאווררים, מקלחת ושירותים. המרחב שבין שני התאים כולל שולחן אוכל, כיסאות, ארוניות, שידות, ספרייה עם ספרים, מדפים ומקרר.

האסירה התומכת עמה שוחחנו מסרה, כי תפקידן של התומכות הוא ללוות את אסירות האגף במהלך היום. אמנם המטרה היא לסייע לאותן אסירות חלשות, אך יש בכך תרומה של ממש גם לאסירות התומכות עצמן וסיפוק רב. עוד ציינה בפנינו האסירה כי היחס אותן מקבלות האסירות מהסוהרות נעים ומכבד. האוכל אינו אכיל ועל כן, הן נאלצות להכין לעצמן אוכל ממצרכים אותם הן רוכשות בקנטינה. עוד ציינה האסירה כי ישנה בעיה בזמינות של עו"ס האגף מה שמוסיף עומס על עבודתן של התומכות ונגרם מצב שבו הן מוצאות את עצמן מטפלות בעניינים שעו"ס הייתה אמורה לטפל בהם.

תא 6 - התא כולל 3 מיטות קומתיים. בתא שוהות 6 אסירות, חלקן בסטטוס של עצורות עד תום ההליכים וחלקן נשפטו זה מכבר. ברי, כי הדבר מנוגד להוראות החוק בעניין. גודלו של התא כ- 4 X 3 מ"ר. בתא שירותים ומקלחת המופרדים מחלל התא. בתא טלוויזיה, 3 מאווררים ו-6 ארונות. יצוין, כי הקירות במקלחת מתקלפים. האסירות התלוננו על קיומם של מזיקים רבים באגף, במיוחד בשעות הלילה ובעיקר באזור המטבח.

האסירות התלוננו על הצפיפות הקשה בחדר וכן על החום הכבד השורר בחדר, במיוחד בשעות הלילה. בעת הביקור אחת האסירות שהתה בבית המשפט בדיון בעניינה ובינתיים השתמשו יתר האסירות במיטתה כמקום לאחסון חפצים, דבר המצביע על מצוקת המקום.

בנוסף, נשמעו תלונות על איכות המזון המסופק להן.

אחת האסירות התלוננה על הפסקת הביקורים בשבת, היות וכן זוגה עובד ופנוי לבקרה רק בימי שבת, דבר המונע כל אפשרות להיפגש עמו.

נשמעו תלונות רבות באשר לטיפול שניתן על ידי רופאת בית הסוהר, ד"ר מרגוליס. נמסר שהרופאה איננה זמינה. עוד נמסר, כי היחס שהיא מפגינה הינו מזלזל, נקודת המוצא היא לא להאמין ולקחת ברצינות את תלונותיהן. עוד נמסר, כי הרופאה מפגינה חוסר סבלנות כלפיהן. בנוסף, האסירות התלוננו על יחס מזלזל והיעדר זמינות של חלק מהסוהרים באגף.

תא 5 - תא הדומה בגודלו ובתנאיו לתא מס' 6. עת הביקור שהו בתא 6 אסירות כאשר אחת מהן לא נכחה בחדר. מצב השירותים והמקלחת היה בכי רע, לרבות עובש ואסלה שבורה. הקירות בחדר התקלפו. נצפה שקע חשמל חשוף שהינו מפגע בטיחותי ממש. המזרנים היו ישנים מאד מעקות המיטה התקלפו ומצריכים צביעה. בנוסף, האסירות התלוננו על כך שקיימים מזיקים באגף בכלל ובתא בפרט. האסירות התלוננו על המזון שלטענתן איננו אכיל ובנוסף אינן מקבלות מגוון של פירות וירקות.

חזרו ונשמעו אותן תלונות לגבי התנהלותה של רופאת בית הסוהר וכן תלונות על היחס של מספר סוהרים מהאגף.

תא השגחה - תא המיועד לאסירות שיש מקום להחזיקן בהשגחה בשל מצבן הנפשי. התא מרושת במצלמות ונמצא צמוד לחדר בו שוהה מפקד האגף. התא מיועד ל- 2 אסירות. בתא שירותים ומקלחת. עת הביקור שהתה באגף אסירה אחת הסובלת מבעיות פסיכיאטריות. האסירה התלוננה על יחס בלתי קשוב מצדן של מספר סוהרות. האסירה סיפרה לנו, כי פסיכיאטרית ועו"ס מבקרות אותה בתדירות גבוהה.

אגף משתלבים ב'

תא לעצורות ימים – גודל התא כ- 5 X 4 מ"ר. התא מכיל 4 מיטות, שירותים ומקלחת. בתא מצלמה. במהלך הסיור הסבירה סג"ד פרידמן, כי לאור הסיכון בביצוע מעשה אובדני, הגבוה במיוחד בקרב אוכלוסיית העצורות לימים, המתקנים בתא, דוגמת הברזים, מעוצבים כך שלא ניתן יהיה לכרוך סביבם בדים או תבלים. עת הביקור התא לא היה מאוכלס כלל. בנוסף לתא עצורות ימים, נכנסנו לתא באגף משתלבים ב', **תא מס' 2**. בתא שהו שתי אסירות, שתיהן עצורות עד החלטה אחרת. התא היה נקי. התא כלל מיטת קומתיים, שירותים ומקלחת מופרדים מחלל התא והאחד מהשנייה, טלוויזיה וארונות. בתא חלון. האסירות בתא התלוננו על כך שאין להן גישה כאשר האגף סגור למכשיר המים הקרים והן נאלצות לשתות ממי הכיור שאינם טובים ומתאימים לשתיה.

אסירות רבות ציינו בפנינו, כי עם כניסתן לאגף לא קיבלו סל סדקית הכולל פריטים שהינם צורכי בסיס ומאפשר לעצורות שהגיעו ללא כל ציוד להתמודד עם שהייתם הראשונית במעצר. מפקד אגף משתלבים ב', רב כלאי אבי חיינה, הציג בפנינו את סל הסדקית הניתן לדבריו, לכל עצורה המגיעה. סל הסדקית שהראה לנו מפקד האגף כלל: נייר טואלט, פדים, מברשת שיניים, משחת שיניים, שמפו, כוסות חד פעמיות, מגבת וסדינים (לא לעצורות). מסרנו, כי נראה שיש מקום להקפדה יתרה על כך שאכן ניתן סל הסדקית לכל עצורה הזקוקה לכך.

שיחת סיכום עם מפקדת בית הסוהר

בשיחה זו עלו עיקר ממצאינו מהביקור הרשמי. להלן יפורטו הנושאים והתייחסות סג"ד פרידמן: אגף ההפרדה, התנאים בו והחזקת אסירות בהפרדה מסיבות שאינן מתיישבות עם לשון החוק - סג"ד פרידמן מסרה, כי בית סוהר נווה תרצה שוכן במבנה ישן. מצב המבנה והתנאים התברואתיים ידועים וישנו ניסיון לנסות ולשפר את הקיים ככל שניתן. הצפיפות נובעת ממחסור במקומות כליאה.

יומן הכבילות באגף ההפרדה- העלנו בפני סג"ד פרידמן את החשש, כי התיעוד הלקוי של הכבילות המתבצעות, כפי שעלה במהלך הביקור, יכול להצביע על כך שנעשית כבילה אסורה כדבר שבשגרה. הוסבר, כי מדובר בפגיעה תמורה בזכות לחירות ובחופש התנועה ולפיכך, יש להקפיד הקפדת יתר על רישום המקרים והסיבות לביצוע הכבילה. ברי, כי חובות אלו מוטלים על בית הסוהר כרשות מנהלית ועליה להקפיד ליישם את כל ההנחיות בנושא ללא דופי. במענה מסרה סג"ד פרידמן, כי הרצון הינו להימנע ככל שניתן משימוש באמצעי הכבילה כלל, אך יש מקרים המצדיקים שימוש כזה (לדוגמא אסירות המנסות לפגוע בעצמן). עם זאת, סג"ד פרידמן ציינה בפנינו, כי היא מודעת לבעייתיות שהתעוררה בעקבות הביקור והיא תחדד את ההנחיות לגבי המקרים בהם יש מקום לכבול אסירות והצורך ברישום דווקני של הנעשה.

יחס בלתי קשוב של הסגל באגף ב' - סג"ד פרידמן מסרה, כי היא מודעות לתלונות הנוגעות לזמינות הסגל. בפועל, בכל אגף מוצב סוהר אחד במהלך משמרת, אשר צריך לתת מענה ל- 60 אסירות בזמן נתון. מדובר בעניין שקשור להקצאת תקנים וכח אדם ואינו בשליטתה.

חוסר הזמינות של עו"ס באגפים – לעניין זה מסרה סג"ד פרידמן, כי הבעיה נובעת מכך שכאשר עו"סית יוצאת לחופשת לידה, בית הסוהר אינו זכאי לקבל עובד בתקן החלפה.

איכות המזון ומחסור במזונות מסוימים - סג"ד פרידמן ציינה, כי האסירות מקבלות את אותו מזון אותו מקבל הצוות ומשכך, תלונה זו אינה ברורה לה.

מזיקים באגפים - הבעיה ידועה ומתבצעת הדברה באופן תדיר.

טיפול רפואי והיחס של ד"ר מרגוליס – נמסר, כי ד"ר מרגוליס איננה משמשת כרופאת בית הסוהר לעת הזו, מאחר ועברה לבית סוהר השרון. לדבריה, מדובר באשת מקצוע מן השורה. יתכן שבגלל מספר האסירות שהיו באחריותה התעורר קושי ליתן תשומת לב מספקת ולהיות זמינה בכל רגע נתון.

סיכום

בית סוהר נווה תרצה הוא מתקן כליאה ייחודי השונה במהותו מכל מתקן כליאה אחר בישראל. סגל בית הסוהר נדרש להתמודד עם אוכלוסיית הנשים על כל גווניה וסוגיה, לרבות קטינות, אימהות, נשים השפוטות למאסרים ממושכים, נשים עם צרכים מיוחדים (רפואיים, נפשיים וכו') ועוד. ברי, כי ניהולו ותפעולו של בית סוהר נווה תרצה הינו משימה מאתגרת המציבה קשיים ודילמות אשר אינן מאפיינות את יתר בתי הסוהר ברחבי הארץ המיועדים לגברים.

בדומה לממצאי הביקור הרשמי האחרון שעשו אנשי הסניגוריה הציבורית בשנת 2013 מצאנו, כי בית סוהר נווה תרצה ובראשו סג"ד פרידמן פועל ללא לאות מחד לשמירה על דרישות הביטחון, הסדר והמשמעת ומאידך, לשיקום וטיפול באסירות השוהות בו. ניכר, כי ההתנהלות בבית הסוהר מאופיינת באנושיות ואמפתיה לאוכלוסיית הכלואות. ניכר, כי סגל בית הסוהר והעומדת בראשו עושים כל שלילי ידם כדי לספק את הצרכים הייחודיים של האסירות.

בית סוהר נווה תרצה הינו אמנם מתקן ישן, אך הוא מתוחזק באופן ראוי, נקי ומטופח. התרשמנו, כי התנאים הפיזיים בבית הסוהר הינם סבירים ברובם, וכן כי ככלל, האסירות שבעות רצון מתנאי הכליאה בבית הסוהר.

על אף האמור, הופתענו לגלות, כי רבים מממצאי הביקור שנערך על ידי אנשי הסניגוריה הציבורית בשנת 2013 במסגרת תוכנית הביקורים השנתית לא זכו למענה ראוי. ידוע, כי ליקויים שונים אכן מצריכים תוספת תקציב בכדי שניתן יהיה לפעול ולהביא לשינוי, אך אחרים תלויים בארגון מחדש של המערך הקיים ומציאת פתרונות אפשריים במסגרתו.

חשוב לציין, כי חלק מהביקורת שנכתבה במסגרת דוח 2013 הופנתה לכך שלא קיימת הקפדה על הוראות החוק בנושאים שונים (למשל הפרדת עצורות ואסירות, נושא הכבילה וכו'). בהקשר זה יובהר, כי אין כל אפשרות בחירה בידי סגל בית הסוהר אם לקיים את הוראות החוק, אלא קיימת חובה לפעול ולהתאים לאלתר את הקיים לנדרש לפי חוק.

כפי שאף נכתב בדוח 2013, התנאים באגף ההפרדה והבידוד הינם קשים ואינם ראויים להתזקת אסירות וש מקום לסגור האגף לאלתר!

מדובר באגף ישן ומוזנח, התאים קטנים, אינם עומדים בדרישות החוק ואינם מאפשרים מחייה בכבוד. מדובר בתנאים בלתי הולמים, שאין הצדקה להחזיק בהם אסירות בהפרדה, בהשגחה או בענישה לבטח כאשר מדובר באסירות הסובלות מבעיות פסיכיאטריות.

אנו חוזרים ומתריעים, כי החזקתן של אסירות באגף ההפרדה שלא בהתאם להוראות החוק והפקודה וללא מנגנוני הפיקוח המתאימים של שירות בתי הסוהר ובית המשפט הינה אסורה לפי חוק!!!

למעלה מכך, החזקתן של אסירות בעלות בעיות פסיכיאטריות על רקע מצבן הנפשי, חלף מציאת פתרון מתאים, הולם וראוי במסגרת המתאימה לכך, ע"י סגל אשר מוסמך לטפל בהן – אינה סבירה, אינה מידתית ופוגעת בזכויות יסוד בסיסיות ביותר.

יוזכר בהקשר זה, כי נמצא שהחזקת אסירים הלוקים בנפשם במסגרת של הפרדה מובילה בהכרח להחמרת מצבם הנפשי. ברי, כי לא יעלה על הדעת שחלף פתרון טיפולי מתאים תוחזקנה אסירות הלוקות בנפשן בשנת 2014 במתקן שאינו מוסמך ומתאים לטפל בהן, וזאת בשל העובדה כי לא קיים לעת הזו מענה מתאים אחר במסגרת שב"ס.

הח"מ סבורות, כי יש לפעול באופן מיידי למציאת פתרון אחר, שאינו בהפרדה, לאותן אסירות הלוקות בנפשן ומצויות במצב פעיל של המחלה, כאשר באופן רגיל, אם היה מדובר באסירים, היו מוחזקות במב"ן, כאשר לעת הזו, בהיעדר תא במב"ן המאכלס נשים, לא זוכות לטיפול מתאים.

לטעמנו, על הגורמים הרלוונטיים לפעול לאלתר בעניין זה ויפה שעה אחת קודם.

עוד נציין, כי אי ההפרדה בין אסירות שפוטות לבין עצורות הינו בניגוד להוראות החוק המפורשות בהקשר זה, ועל כן מתחייב למצוא פתרון שיאפשר הפרדת עצורות ימים, עצורות עד החלטה אחרת, עצורות עד תם ההליכים, אסירות וכיו"ב.

ראוי לציין לטובה את שלל הפרויקטים, הקורסים ותוכניות השיקום והטיפול הקיימות בבית סוהר נווה תרצה. ניכר, כי ישנו רצון ליתן לאסירות המרצות מאסרן כלים וסיוע להפיק מתקופה זו את המרב ולקדם את עצמן לקראת תום תקופת ריצוי המאסר והתחלה חדשה בחוץ לכותלי בית הסוהר. זאת ועוד, עולה כי מרבית האסירות משולבות בתעסוקה ובחינוך, ככל שאין מניעה בריאותית או ביטחונית לכך.

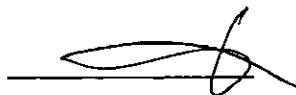
הרצון לפתח פרויקט ליווי לאסירות משוחררות הינו מבורך ומצביע על ראייה טיפולית, מחשבה ארוכת טווח והבנה עמוקה של צורכיהן של האוכלוסייה הכה מיוחדת השוהה בין כותלי בית הסוהר.

☒ הנרייטה סולד 4, ת"א, ת.ד. 33246 מיקוד 6133201 • 03-6932647 פקס: 02-6462623

מגוון הפעילויות הקיים בבית הסוהר, אשר נועדו לטפל ולשקם באסירות הינו יוצא דופן בשירות בתי הסוהר ואין לנו אלא לקוות כי בתי הסוהר המיועדים לגברים יאמצו פרויקטים אלו גם אליהם.

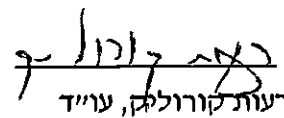
נראה, כי קיימת נכונות לנסות ולשפר את המצב הקיים בהתחשב במגבלות הנובעות מכך שבית הסוהר שוכן במבנה ישן. סג"ד פרידמן ציינה בפנינו, כי בימים אלו שוקדים על הקמתו של בית סוהר חדש לנשים, אשר יבנה במחוז דרום ויותאם לנשים ולדרישות הייחודיות העולות ממאסרן. אין לנו אלא להביע תקווה, כי בית הסוהר אשר יוקם אכן יותאם לנשים ויתאים את תנאי המאסר לבעיות הייחודיות העולות ממאסרן כפי שפורט לעיל. יחד עם זאת, אנו סבורות כי עד הקמתו של בית הסוהר החדש, דבר אשר עשוי להמשך זמן רב, אין מקום להשלים עם המצב הקיים ויש לפעול לצורך שיפוץ האגפים הקיימים. עוד נקווה, כי יימצא פתרון הולם לאסירות הסובלות מבעיות פסיכיאטריות קשות ואלו יוחזקו במב"ן/או במגן, בדומה לאסירים בעלי בעיות פסיכיאטריות דומות.

נבקש להודות לסגל בית הסוהר ולסג"ד פרידמן על הכנסת הפנים החמה, על השקיפות בה נהגה עמנו, אף כאשר היה ידוע כי התנהלות זו או אחרת תזכה לביקורת מצדנו. אנו סבורות, כי בית סוהר נווה תרצה מתנהל באופן חריג ויוצא דופן ביחס לכל מתקן אחר בשירות בתי הסוהר ונראה, כי הרצון לפעול לטובתן של האסירות, לקדם אותן במסגרת בית הסוהר וליתן להם כלים להתמודד עם העולם שבתוך הינו בראש מעיניהם של סגל נווה תרצה.

עינת אוריאל, עו"ד

סגנית בכירה לסניגורית המחוזית
מחוז מרכז

רעות קורוליק, עו"ד

סגנית בכירה לסניגוריה המחוזית
מחוז מרכז

רשת קורוליק, עו"ד
הסניגוריה הציבורית
מחוז מרכז

העתקים:

ד"ר יואב ספיר, הסניגור הציבורי הארצי
מר רז נזרי, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (פלילי), משרד המשפטים
גב' נעמה פויכטונגר, מנהלת מחלקה (פלילי), מחלקת ייעוץ וחקיקה, משרד המשפטים
מר יואל הדר, היועץ המשפטי למשרד לביטחון פנים
מר דוד כהן, מבקר מערכת בטחון הפנים
רב גונדר אהרון פרנקו, נציב שירות בתי הסוהר
תג"ד אהוד הלוי, היועץ המשפטי לשירות בתי הסוהר
גנ"מ עליזה יעקובי, ראש מחלקת ביקורת בשב"ס
סג"ד שרה פרידמן, מפקדת בית סוהר נווה תרצה

שירות בתי הסוהר

מחלקת	ביקורת	פנים
תאריך	:	10.12.2014
תיק	:	נציבות: מחלקת ביקורת פנים: ביקורת חישוביות: מרכז: נווה תרצה; #
אסמכתא	:	84627414

עו"ד רעות קורוליק
עו"ד עינת אוריאל
הסנגוריה הציבורית

סגן הנציב

הנדון : התייחסות שב"ס לדו"ח הסנגוריה הציבורית בנ"ת - 12/14

בתאריך 18.9.14 נערכה ביקורת מטעם הסנגוריה הציבורית בנווה תרצה, באמצעות עוה"ד רעות קורוליק ועינת אוריאל, במסגרת תפקידן כמבקרות רשמיות.

עיקר הממצאים נוגעים לתנאי המאסר הפיזיים בכלל ובהפרדה בפרט.

להלן התייחסות שב"ס לעיקרי הממצאים :

א. החזקת אסירות בהפרדה

"החזקת אסירות בהפרדה, למרות שאין הצדקה חוקית להחזקתן בהפרדה או בבידוד למטרות ענישה (הכוונה לאסירות הסובלות מבעיות פסיכיאטריות, או שאינן יכולות להשתלב באגפים רגילים). החזקתן נעשית ללא מנגנוני פיקוח של שב"ס ובתי משפט.

יש לפעול למציאת פתרון חלופי לאותן אסירות הלוקות בנפשן".

התייחסות שב"ס:

באגף ההפרדות מוחזקות אסירות הזקוקות להשגחה יתרה ואסירות אשר, בשל התנהגותן החריגה, אינן יכולות להשתלב באגפים רגילים, מטעמי שמירה על שלומן האישי, שלום האסירות האחרות ומטעמי ביטחון.

אסירות ועצורות המוגדרות טעונות פיקוח או פסיכיאטריות, אשר אינן יכולות להשתלב באגפים רגילים, מוחזקות בתאי השגחה או בתאים שמורים, באגף ההפרדה. החזקתם באגף נעשית בפיקוח של הצוות המקצועי בבית הסוהר, לרבות עו"ס ופסיכיאטר.

אסירות ועצורות אלו משולבות עם אסירות ועצורות אחרות בפעילויות חינוך, בחוגים [בהתאם לצרכיהן וליכולותיהן] ובשעות הטיול והיציאה לחצר ולכן הן אינן מוגדרות כמי שמוחזקות בהפרדה.

לאסירים ולעצורים המוגדרים בעלי הפרעות אישיות או בעיות פסיכיאטריות אין מענה אחד גורף. לאוכלוסיה הסובלת מהפרעות אישיות- אין מענה ייחודי לצרכים, בשב"ס וגם בקהילה חסרות מסגרות.

לעניין המענה לאוכלוסיה הסובלת מבעיות נפשיות המענה מורכב:

לאשפוז פסיכיאטרי כפוי קיימים קריטריונים מקצועיים בחוק. כלל זה נכון לגברים ולנשים כאחד. כאשר אסירה נזקקת לאשפוז כפוי – האשפוז מתבצע גם אם זה מחוץ לשב"ס. לגבי נשים הלוקות בנפשן ושמצבן איננו מצדיק אשפוז כפוי, חלקן אינן מתאימות לאשפוז כלל ואת חלקן לא ניתן לאשפוז בשל התנגדות מב"ן / משרד הבריאות להחזקת נשים במב"ן.

ב. כבילה

"אין יומן כבילה ואין תיעוד בצורה תקינה, במיוחד לגבי משך הכבילה, הגורם המאשר הפסקות יזומות של הכבילה, בניגוד להוראות הפקודה".

התייחסות שב"ס:

יומן הכבילות נמצא במשרד מפקד משמרת ומנוהל ע"י מפקדי המשמרת, ביומן מצוין שם האסירה, תאריך כבילה כולל שעה, תאריך סיום הכבילה כולל שעה, נסיבות הכבילה והסמכות המאשרת את הכבילה.

ביומן האגף הסוהרת מתעדת את תחילת הכבילה והסיבה, את פרקי הזמן בהם הכבילה הותרה לטובת ארוחות, שירותים, בדיקה רפואית.

נושא הכבילות מפוקח גם ברמת המחוז, הכבילות מדווחות ומתועדות על ידי המשל"ט במחוז.

ג. אגף משתלבים

טענות אסירות לגבי:

- בעיית זמינות של העו"ס.
- בעיית זמינות של הרופאה ומתן יחס מזלזל.
- המצאות מזיקים רבים.
- תנאים פיזיים: במקלחות – עובש, קלופי צבע, אסלות שבורות, שקע חשמל חשוף בתא 5, מזרנים ישנים.

- תלונות בנושא כמויות ומגוון הירקות והפירות.

התייחסות שב"ס:

זמינות העו"ס

תקן העו"סים בנוה תרצה הינו 6.75, בכלל זה ראש תחום עו"ס.

יודגש כי מתוך הכרה בייחודיות האוכלוסייה המוחזקת בבית הסוהר נקבע מפתח התקינה של צוות הטיפול בביס"ר נוה תרצה על 1:40 (בשונה מבתי הסוהר האחרים, שם המפתח עומד על 1:80). מערך העובדים הסוציאליים בשב"ס, בדומה למקומות אחרים במדינה, הינו מערך המבוסס על המגדר הנשי, 87% מהעובדים הסוציאליים בשב"ס הינן נשים, טווח הגילאים השכיח הוא בין 29-35, גילאים בהן בוחרות רובן להקים משפחות ומכאן ריבוי של חופשת לידה וחל"ת לאחר חל"ד.

עובדה זו אכן משפיעה, גם על הזמינות לפונות. עם זאת, נעשה מאמץ להשתמש בכוח האדם הקיים לתת מענה מיטבי לאוכלוסיית האסירות.

טיפול רפואי

במסגרת סבב רוטציות שנעשה, רופאת בית הסוהר עברה לאחרונה מנוה תרצה והחלה לשמש כרופאה ביחידה אחרת, ללא קשר לנאמר בביקורת.

לציין שרופאת בית הסוהר ד"ר מרגוליס עסקה במסגרת תפקידה בתורנויות במר"ש ובמספר בתי סוהר במחוז בסופי שבוע ולכן נעדרה בימים אלה מהעבודה השוטפת בבית הסוהר. יחד עם זאת יש לציין שעבודתה המקצועית הרפואית לא נפגעה והאסירות טופלו כראוי ולשביעות רצון האסירות.

המצאות מזיקים רבים

מדובר במבנה ישן מאוד, לרבות תשתיות הביוב. בית הסוהר מבצע פעולות הדברה שוטפות, לעיתים יותר מן המתוכנן, על מנת להתגבר על התופעה.

בעיות תחזוקה

הליקויים תוקנו, כולל ביצוע עבודות צביעה וסידור.

מזון

קיים מגוון רחב של פירות וירקות, והאסירות מקבלות מידי יום פרי וירק, עפ"י התפריט שנקבע.

ד. יחס בלתי קשוב של הסגל באגף ב'

התייחסות שב"ס:

מפקד האגף הינו קצין וותיק ובעל ניסיון רב שנים בטיפול באסירות. רוב האסירות מעריכות מאוד את תפקודו של מפקד האגף.

ה. תנאים פיזיים בהפרדה ובבידוד

"תנאי המאסר הינם קשים ואינם ראויים להחזקת אסירות".

התייחסות שב"ס:

אגף ההפרדה הינו אגף ישן מאוד. בית הסוהר עושה כל שביכלתו על מנת לתחזק את המקום באופן שיהיה ראוי להחזקת אסירות.

ו. היעדר הפרדה בין אסירות שפוטות לבין עצורות.

בנוסף נדרשת הפרדה בין עצורות לימים, עצורות עד החלטה אחרת ועצורות עד תום ההליכים.

התייחסות שב"ס:

לאור מבנה בית הסוהר ומס' האגפים המצומצם לא ניתן לייעד אגף נפרד לאוכלוסיית העצורות עד החלטה אחרת ולעצורות עד תום ההליכים.

לעצורות לימים קיים תא נפרד.

הפתרון המלא, הן לסוגייה זו והן לנושא אגף ההפרדה, יינתן עם הקמת בית הסוהר החדש, אשר ישפר באופן ניכר את תנאי החזקת האסירות.

בפרוגרמה לביס"ר החדש מתוכננים 6 אגפים, שבכל אגף 40 מקומות. מדובר באגפים ורסטיליים לקליטות עצורות ושפוטות (בהפרדה) על פי התמהיל הקיים בזמן הרלוונטי, כך שתהיה הפרדה בין האוכלוסיות.

בברכה,

עליזה יעקבי, גנ"מ
רמ"ח ביקורת